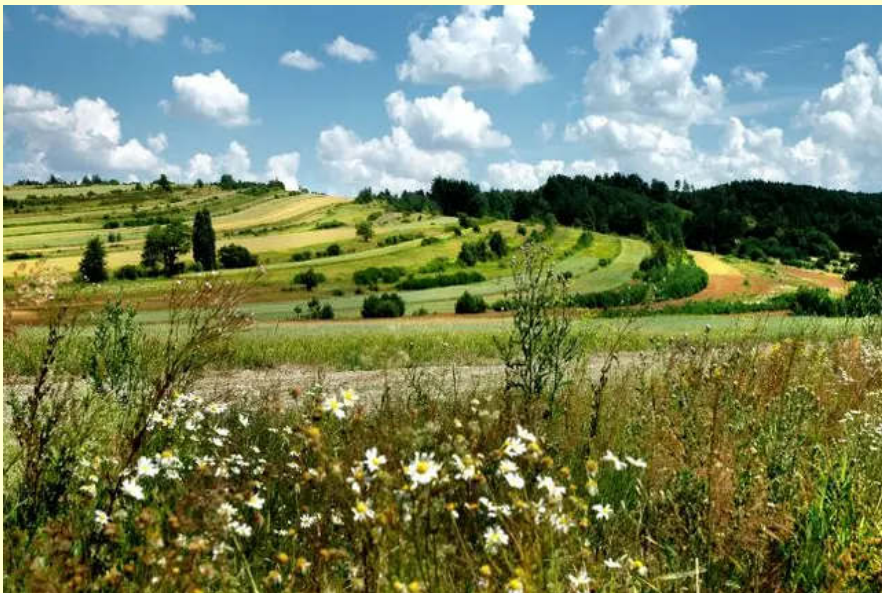

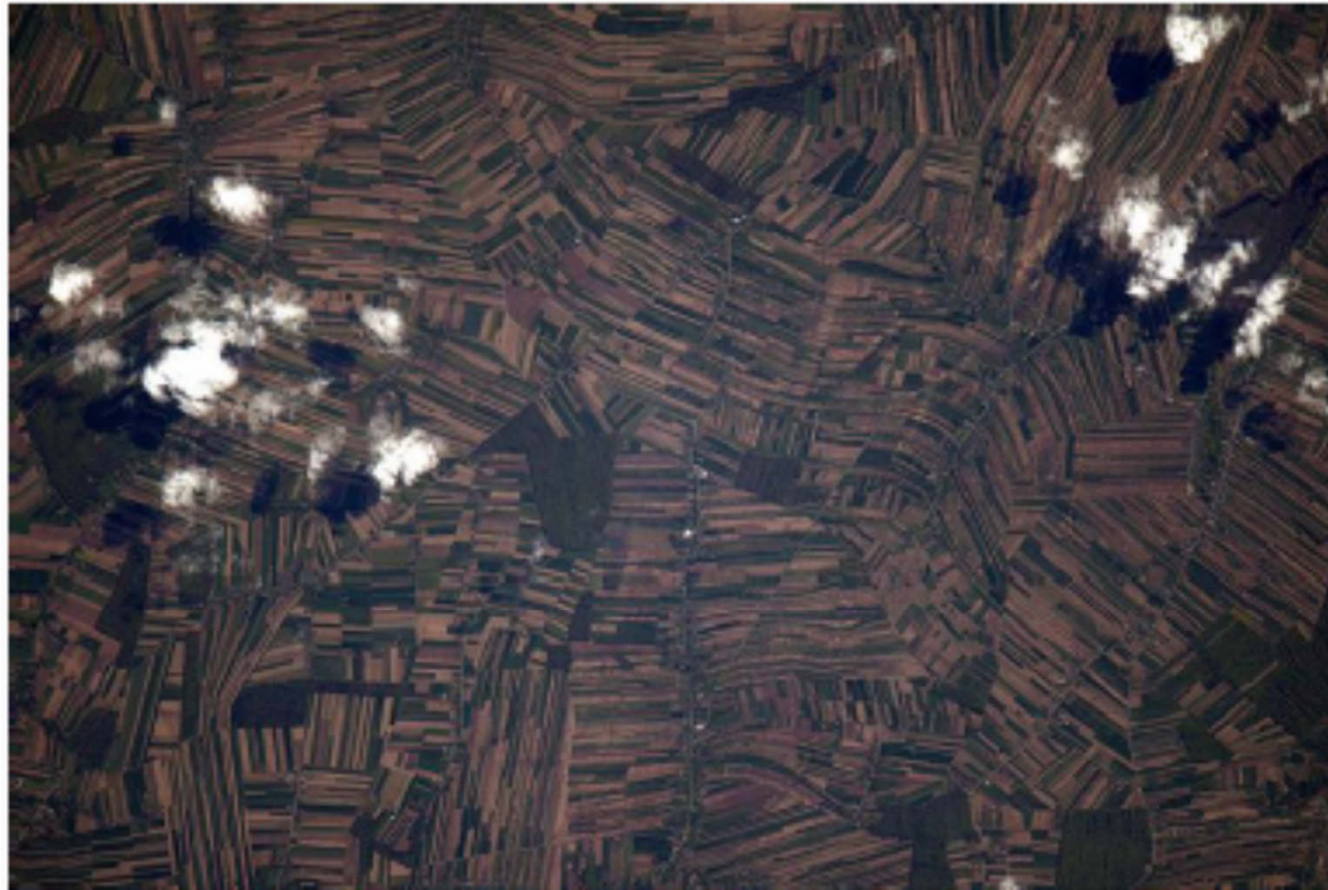
Grzegorz Janicki

Problemy prawne i administracyjne rewitalizacji i ochrony krajobrazów „zabytkowych” na przykładzie woj. lubelskiego

Historyczny rozłóg pól (Żurawnica, Kawęczynek – SZPK)

Wprowadzenie

astro_jeffw • Obserwuj

astro_jeffw I have not seen this unique pattern of agriculture anywhere else in the world. It looks very fertile and productive.

Zobacz wszystkie komentarze: 42

diverbatool Where is it? France ?

gavinmcmorrow The image is in Eastern Poland, in the Bychawa gmina...South of Lublin.

45thparallelmaps It's the old-world ag pattern. Cultivating long thin strips is more efficient, less turning around.

Liczba polubień: 2 886

23 CZERWCA 2016

Zaloguj się, aby polubić lub skomentować. ...

astro_jeffw: *I have not seen this unique pattern of agriculture anywhere else in the world. It looks very fertile and productive.*

Diverbatool *Where is it? France ?*

Gavinmcmorrow: *The image is in Eastern Poland, in the Bychawa gmina...South of Lublin.*

BYCHAWA

Skawinek

Kosarzew Dolny-
Kolonja

Zaraszów

Urszulin

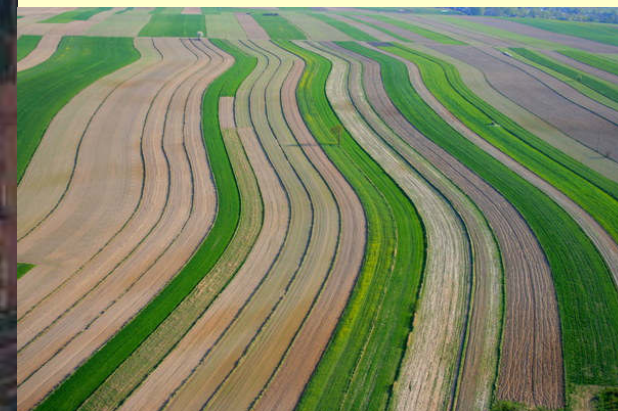
Wola Gałęzowska

Stara Wieś
Drua

Stara Wieś
Pierwsza

Splawy

**Wzory układu
przestrzennego
osad wiejskich i pól
w ok. Bychawy**

Formy ochrony krajobrazu kulturowego

1/ główne formy ochrony „cennych” krajobrazów kulturowych:

- w postaci: **parku kultury**
- oraz **poprzez ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego** (art. 7 Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.))

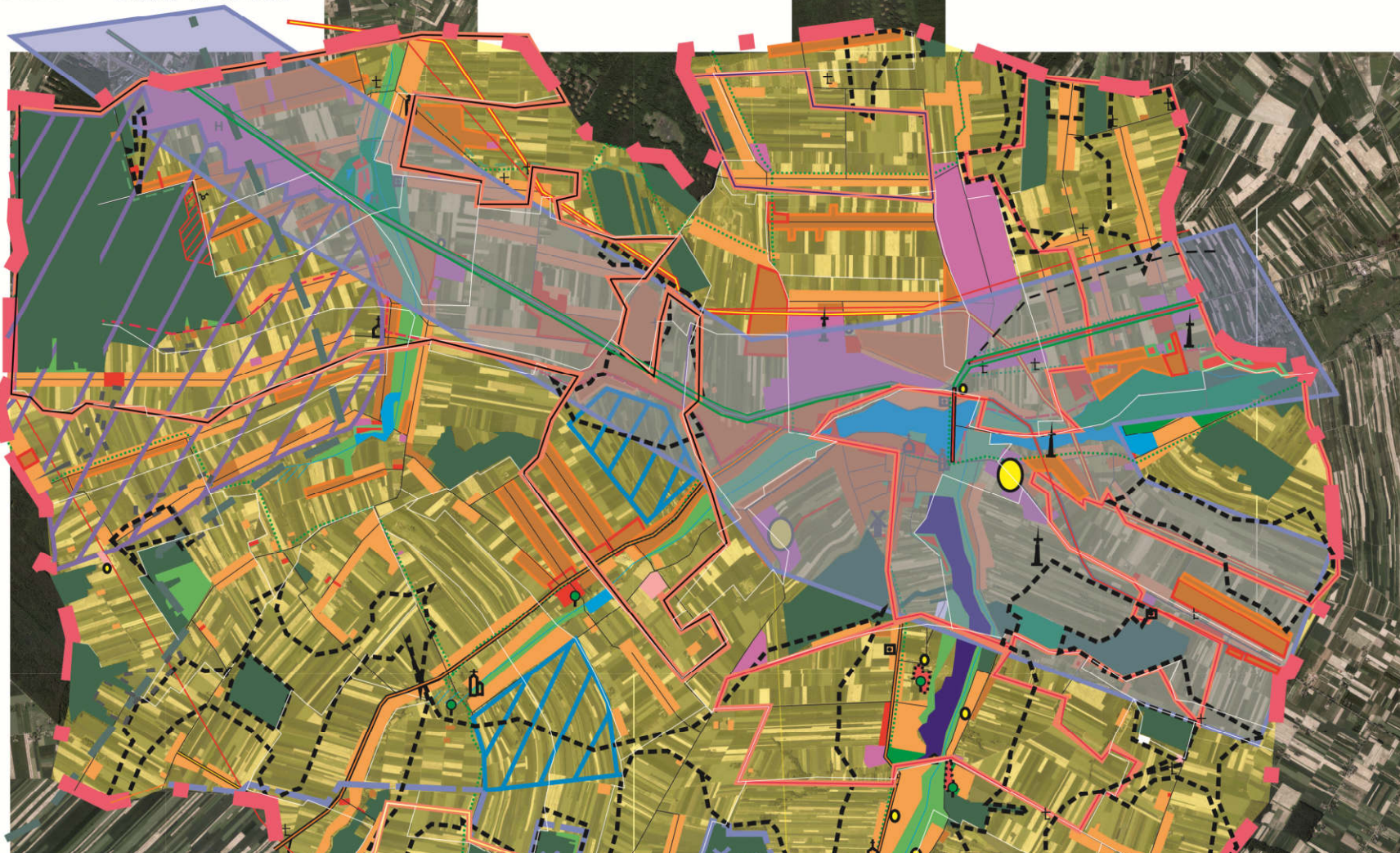

Zabytkowy układ urbanistyczny Zwierzyńca

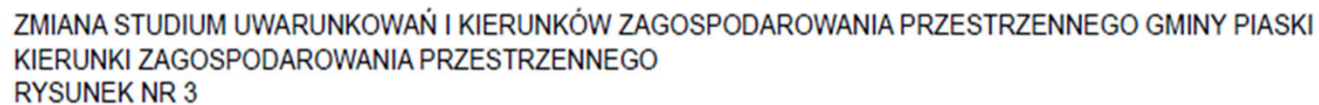

Gospodarka i planowanie przestrzenne

UWARUNKOWANIA GMINY
PIASKI Skala 1: 40 000

Krajobraz kulturowy - preferować rozwój agroturystyki oraz kształtować zabudowę, opierając się na tradycyjnych wzorcach zagrody wiejskiej i zachowując walory etnograficzne, a także układ wsi(SUiKZP2015)

SKALA 1:20 000

Sportsteajoy:	Burnitz Plak
---------------	--------------

ZMIANA STUDIUM WRAŻLIWOŚCI I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA P...

Abstract

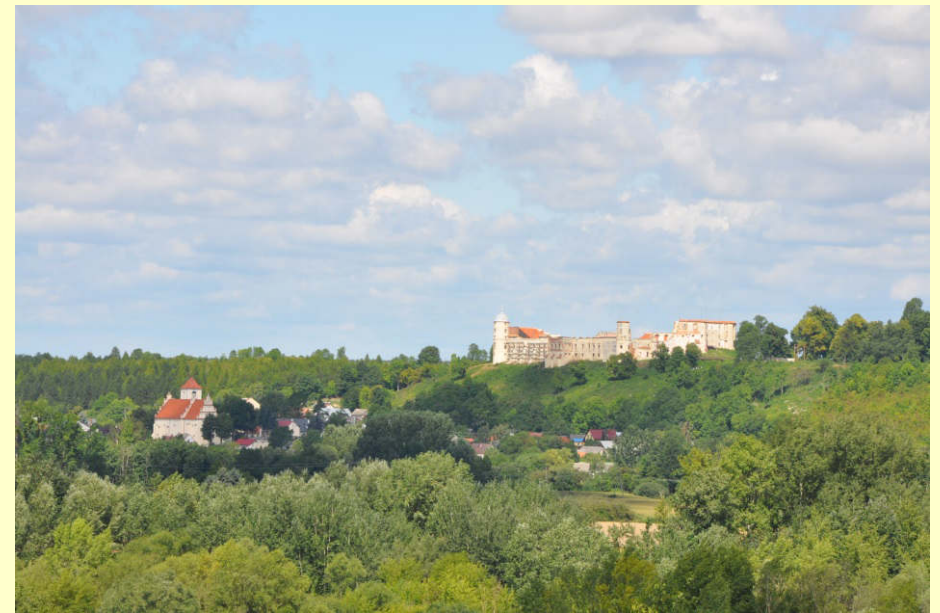
Problemy teoretyczne i praktyczne

krajobraz „zabytkowy” = bez względu na stan zachowania krajobraz kulturowy może podlegać ochronie i opiece, jeżeli zostanie wpisany na listę zabytków nieruchomych (Art. 6 pkt. 1.1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Dz.U. Nr 162, poz. 1568)

zabytek: nieruchomość, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia (art. 3 op. cit.).

krajobraz kulturowy (tak jak zabytek) powinien posiadać wartość (wartości):

- historyczną,
- artystyczną
- lub naukową,
- a jego zachowanie leży w interesie społecznym.

Panorama Janowca nad Wisłą

Panorama Mięćmierza k. Kazimierza Dln.

Problemy teoretyczne i praktyczne

- krajobraz kulturowy definiuje się jako: przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze (art. 3 pkt. 14 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)
- Krajobraz kulturowy to postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka (ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. z dnia 27 marca 2003 r. Dz.U. 2003 Nr 80 poz. 717)
- Europejska Konwencja Krajobrazowa i tzw. audyt krajobrazowy: „znaczny obszar” postrzegany przez ludzi
- „krajobraz priorytetowy” – krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, i jako taki wymagający zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.)
- „niematerialne” wartości krajobrazu: sceneria, panorama, widok czy wnętrze krajobrazowe

Tradycyjna struktura agrarna wsi lubelskiej (Roztocze)

Zasada „dobrej kontynuacji” wg J. Bogdanowskiego (1998)

1. Co chronić?
2. Co konserwować?
3. Co rewaloryzować i
rekultywować, a ewentualnie.
4. Jak kształtować to ,nowe’
zgodnie z tradycją miejsca?

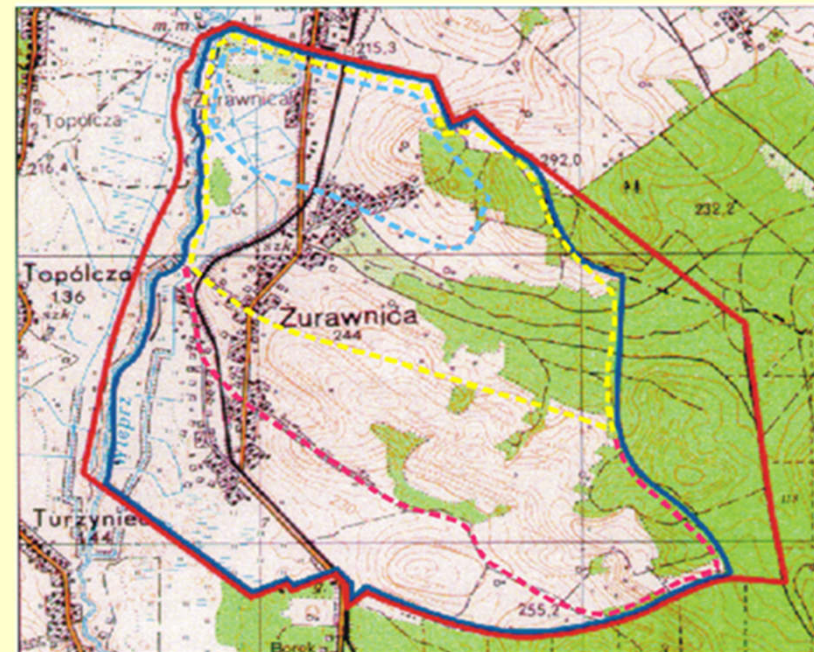
Widok Radeczniczy od strony doliny Poru (SZPK)

Widok sterasowanego zbocza doliny Wieprza (Żurawnica, SZPK)

Ad. 1. Co chronić?

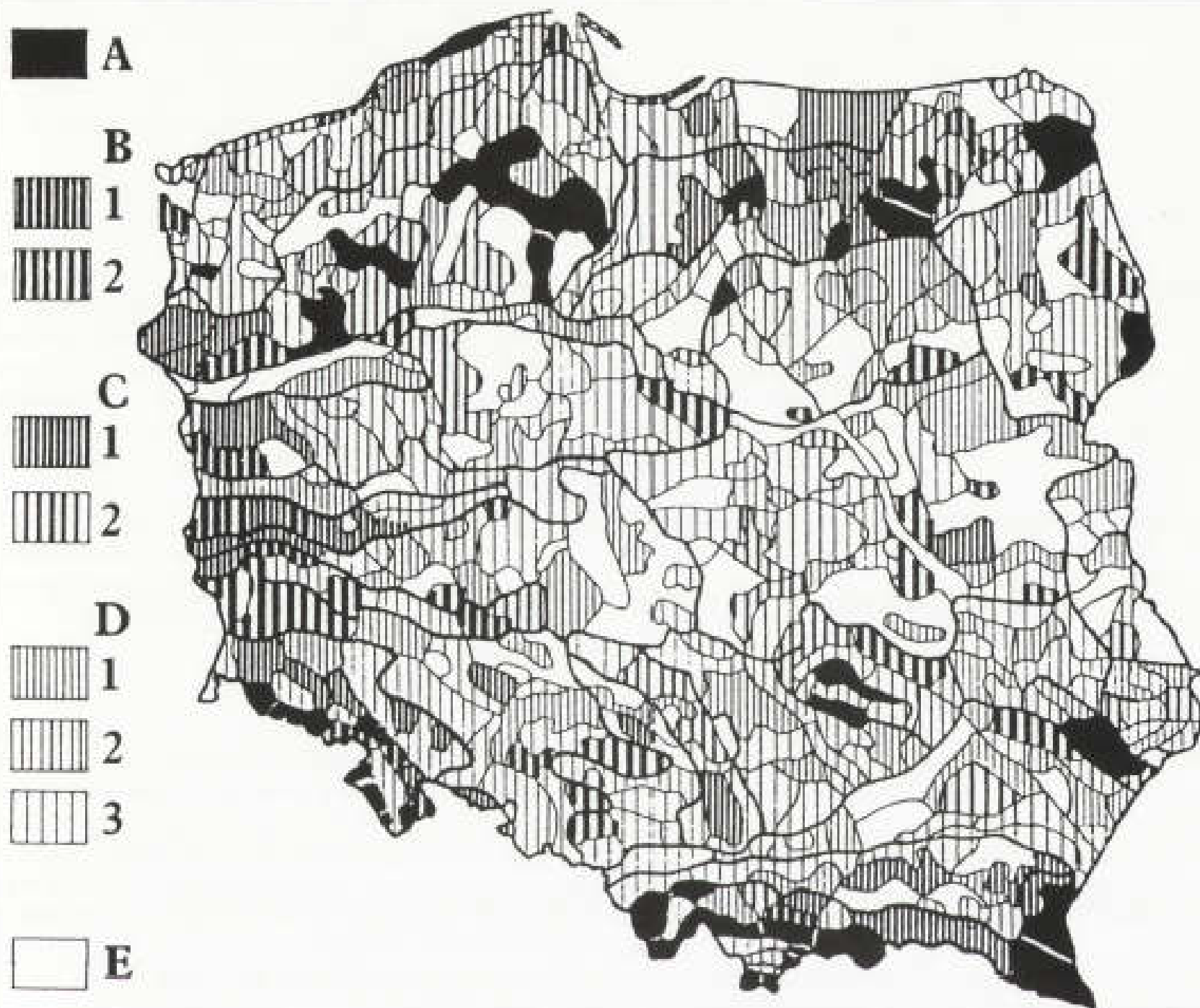
- Najcenniejsze krajobrazy kulturowe
- Tzw. krajobrazy priorytetowe
- Obszary o wartościach wyjątkowych – rezerwatowych
- Obszary o wartościach najwyższej klasy i klasy parkowej

Zachowany historyczny układ średniowiecznej wsi leśno-łanowej

Po stronie przyrodniczej	Po stronie kulturowej
I. Parki narodowe	I. Pomniki historii
II. Rezerваты przyrody	II. Rezerваты kulturowe
III. Parki krajobrazowe	III. Parki kulturowe
IV. Obszary różnie chronione lokalnie	IV. Strefy ingerencji konserwatorskiej
V. Obszary kształtowania na podstawie „zasady dobrej kontynuacji”	

1. Podział krajobrazów wg S. Kondrackiego (z uwzględnieniem zróżnicowania walorów krajobrazowych). Obszary o wartościach: A — wyjątkowych, rezerwatowych; B — najwyższej klasy; C — klasy parkowej; D — wymagające szczególnej ochrony; E — obszary silnie przekształcone, którym potrzebna jest różnego rodzaju rekultywacja (przyrodnicza) lub rewaloryzacja (kulturowa). Oprac.: Zakład Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej wg stanu ok. 1970.

Stanowisko: wieś ordynacka „Guciów” (1825 r.)

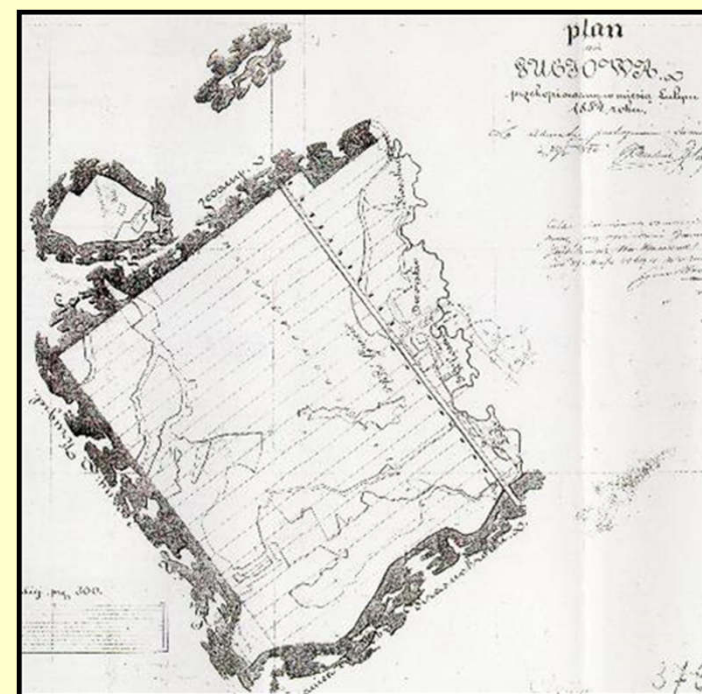
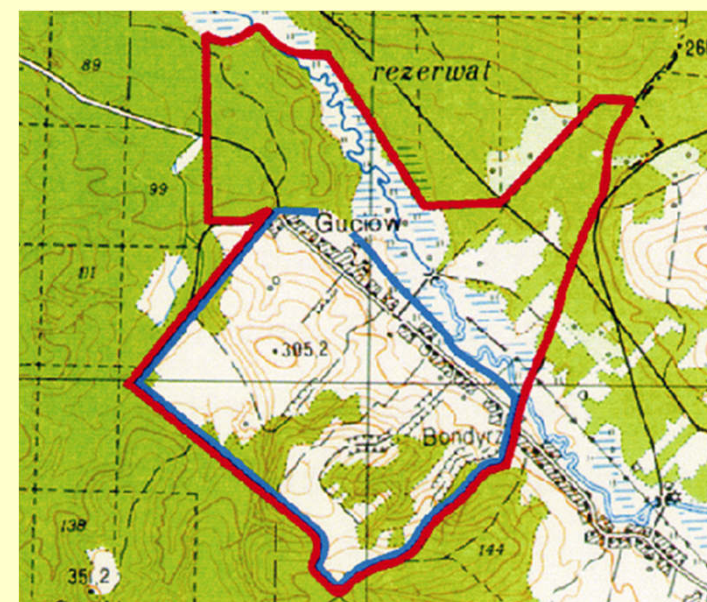

Widok wsi od strony doliny Wieprza

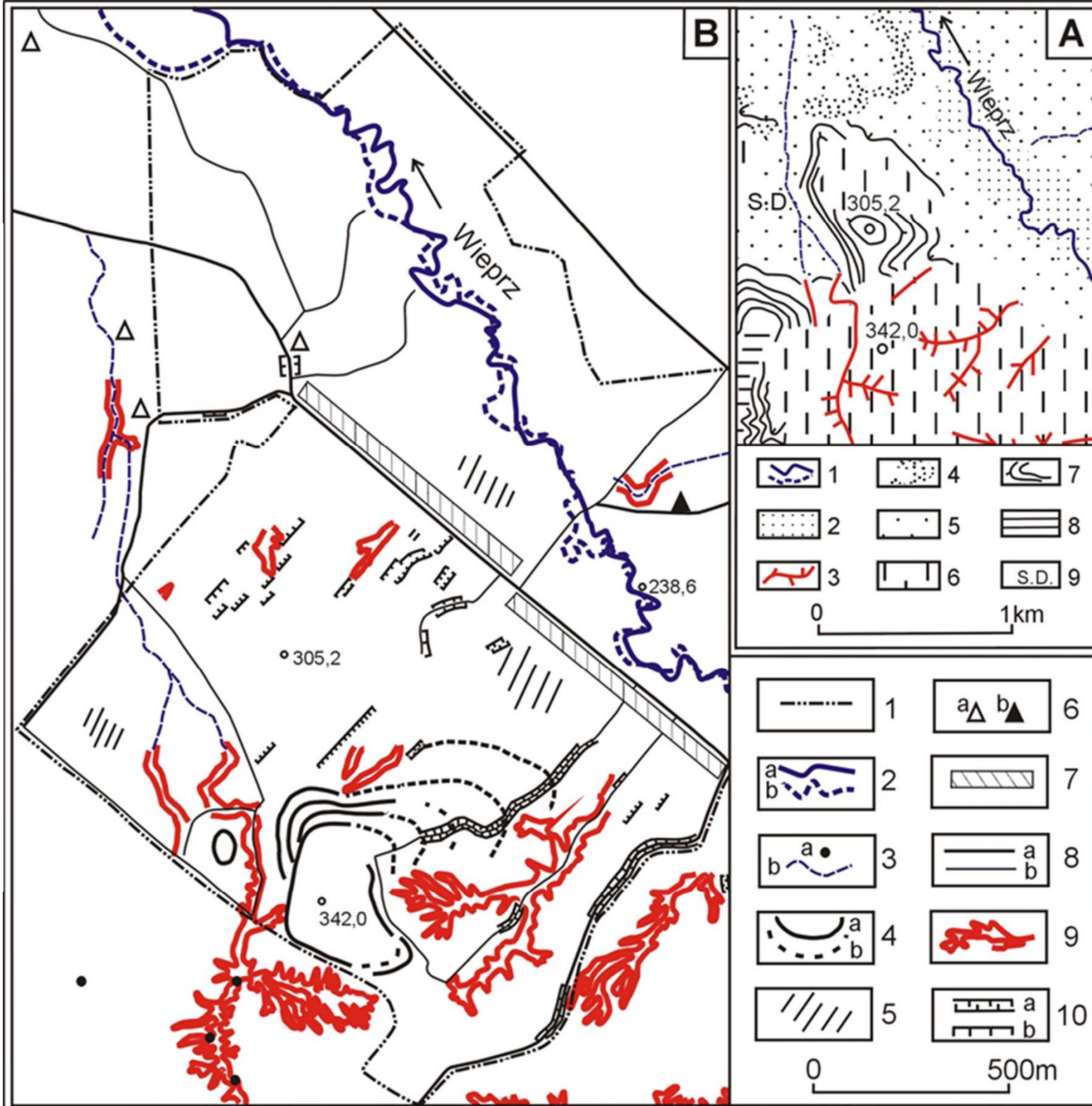
Granice wsi

— 1825 r.

— 2005 r.

Plan wsi Guciowa (1854)

Ryc. Wybrane elementy środowiska przyrodniczego Guciowa i ich zmiany antropogeniczne (Janicki, Rodzik 2005): A. Szkic geomorfologiczny (wg H. Maruszczaka 1998b); B. Antropogeniczne przekształcenia wybranych elementów środowiska na podstawie mapy topograficznej 1:10000 (1986), Planu wsi Guciowa (1854) oraz H. Maruszczaka (1997): 1. granice administracyjne wsi; 2. koryto Wieprza: a. obecne, b. stan z roku 1830; 3. "wrażliwe" elementy hydrograficzne: a. źródła i wysięki wody; b. potoki okresowe; 4. wały grodziska: a. dobrze zachowane, b. zniszczone; 5. stanowiska osad wczesnośredniowiecznych; 6. cmentarzyska kurhanowe: a. z wczesnego średniowiecza, b. z epoki brązu; 7. zabudowa wsi w roku 1830; 8. ważniejsze drogi: a. między miejscowościami b. dojazdowe; 9. wąwozy i większe koryta potoków okresowych; 10. formy antropogeniczne: a. wcięcia drogowe (głębocznic), b. skarpy uprawowe

Ad. 2. Co konserwować?

- Historyczne obiekty i wytwory kultury lub ich pozostałości
- Zachowane układy przestrzenne
- Tradycyjną zabudowę

Ale także **wnętrza krajobrazowe i urbanistyczne:**

- ogrodzenia,
- przedogródki,
- nawierzchnie dróg i chodników,
- ulice i place,
- zieleń itp.

Oraz **elementy kompozycji obszaru:**

- osie widokowe,
- zamknięcia,
- otwarcia,
- dominanty,
- zieleń wysoką/niską

Widok grodziska w Sasiadce (SZPK)

Piknik archeologiczny w Sasiadce (SZPK)

1. Ad. 3. Co rewaloryzować i rekultywować..?

- Układy przestrzenne i krajobrazowe (urbanistyczne i ruralistyczne)
- Wyróżniki krajobrazu („landmarki”)
- Obiekty pomnikowe i dominanty krajobrazowe
- Wnętrza i scenerie krajobrazowe
- Panoramy i widoki

Widok na grodzisko w Guciovie (rez. arch.)

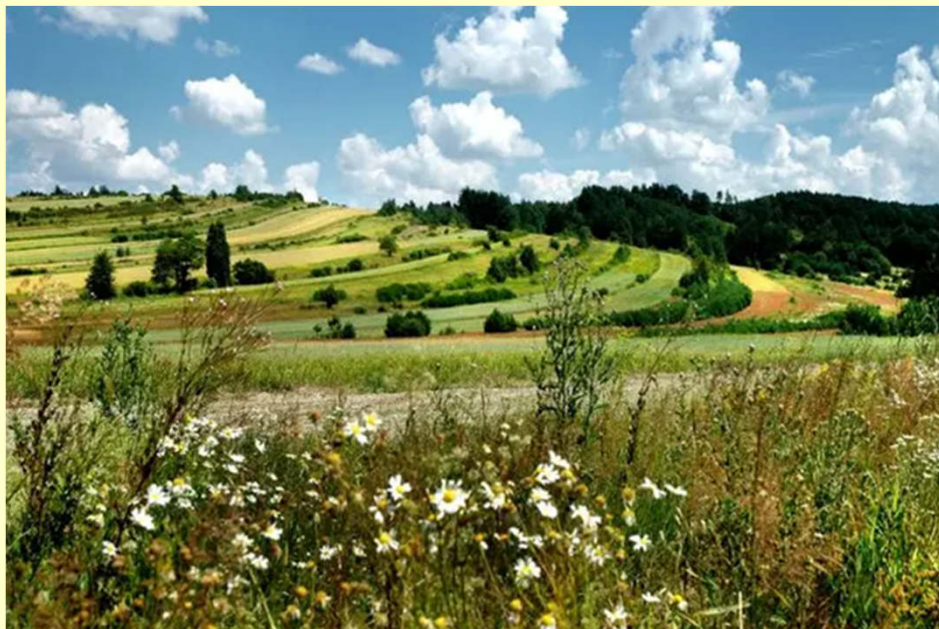
Ale także:

- Tradycyjne budownictwo, uprawy i techniki agrarne
- Szlaki komunikacyjne, granice działek i pól (skarpy i miedze)
- Roślinność i zieleń przydomowa (w tym sady i ogrody)

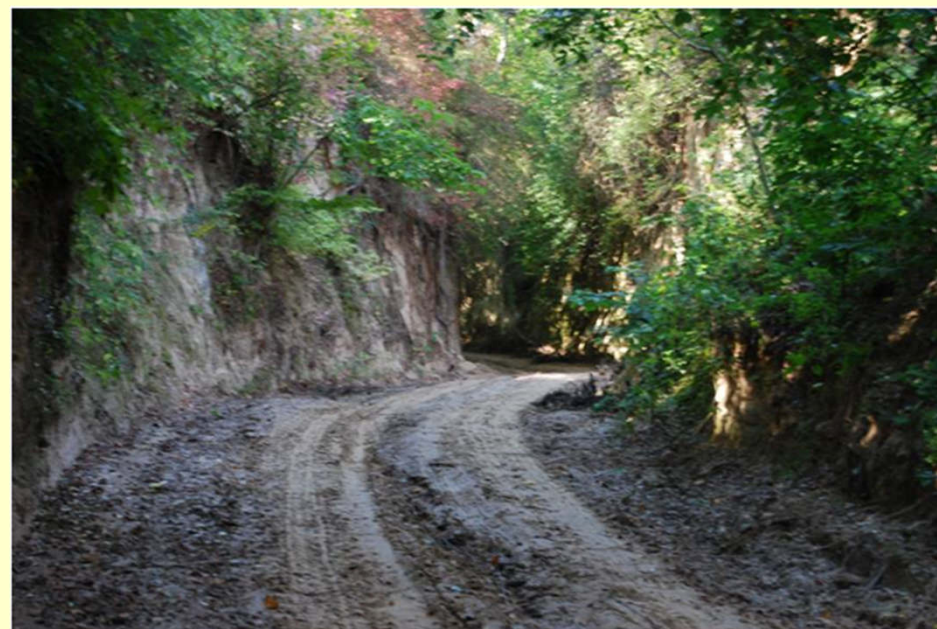

Tradycyjne rolnicze zagospodarowanie w Słonecznej Dolinie (Guciów)

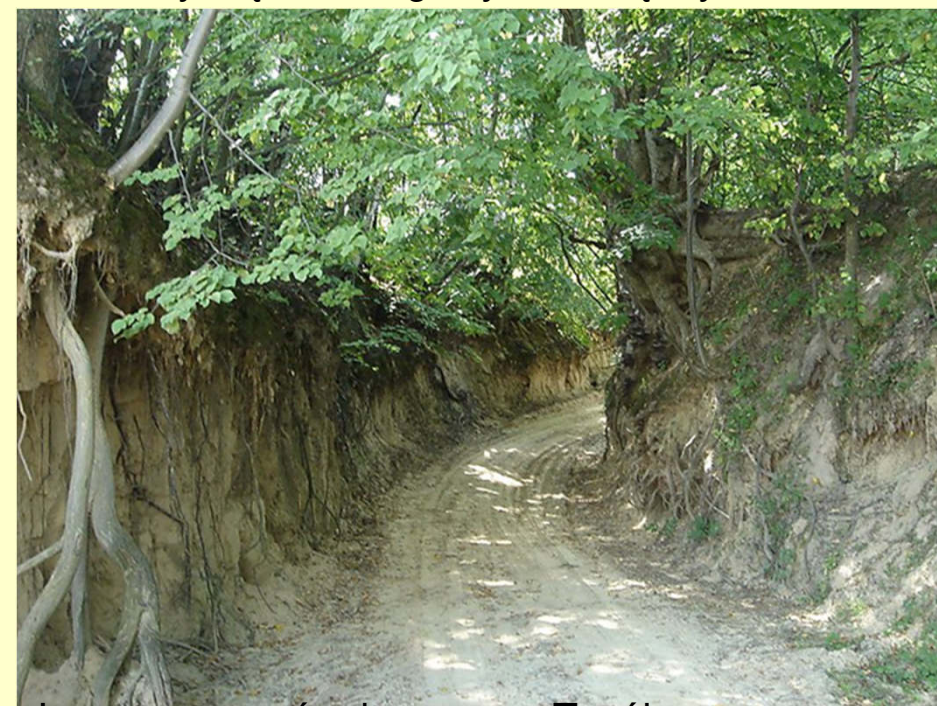
Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy i jego otulina

Widok sterasowanego zbocza doliny Wieprza oraz historyczny rozłóg pól (Żurawnica)

Lessowy wąwóz drogowy w Kawęczynku

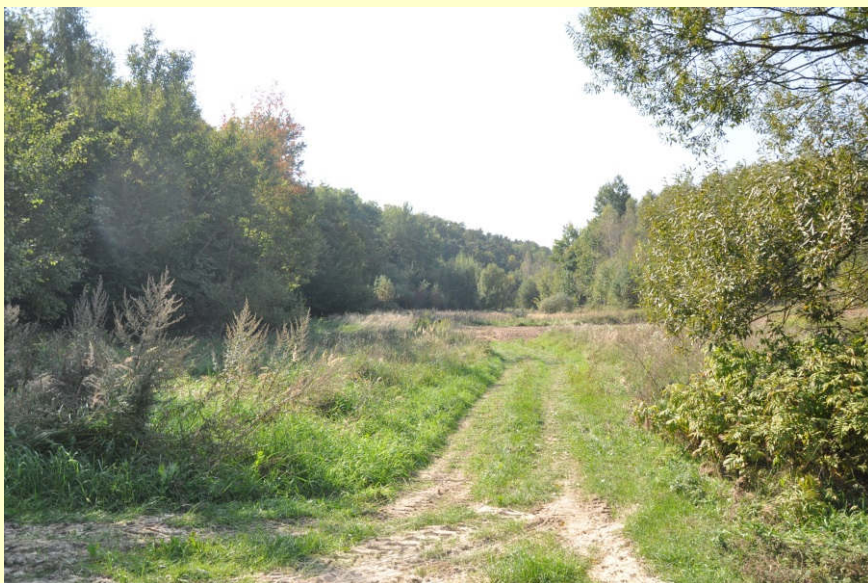
Lessowy wąwóz drogowy w Topólczy

Ad. 4. Jak kształtować to „nowe” zgodnie z tradycją miejsca?

- zasady ochrony krajobrazu kulturowego w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
- zasady ochrony krajobrazu kulturowego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego

Przykład depopulacji wsi – opuszczone gospodarstwo (Falków)

Przykład transformacji tradycyjnych układów przestrzennych – odłogowanie i scalanie pól (Żwiartów)

Stanowisko: gmina Piaski

Krajobraz kulturowy - preferować rozwój agroturystyki oraz kształtować zabudowę, opierając się na tradycyjnych wzorcach zagrody wiejskiej i zachowując walory etnograficzne, a także układ wsi (SUiKZP2015)

Elementem krajobrazu kulturowego gminy Piaski są rozłogi pól. W dawnych wsiach szlacheckich został zachowany, zgodnie z magdeburskim prawem, system rozmiernienia łańowego (XIV w.), w półłańowej formie nadziałów kmiecych. Są to wąskie pasy pól biegnące prostopadle do rzeki, zawierają po kolei: „dostęp do rzeki, łąkę, ogród, siedlisko i rolę opartą zazwyczaj o zarośla lub las”. Przeznaczone były do wykarczowania, przez co zasięg rozłogów pól przesuwany był dalej.

W ciągu następnych stuleci działki rodzinne dzieliły pasma wzdłużnie (nie poprzecznie). Rozległe podziały łańowe można jeszcze zobaczyć w Wierzchowiskach, Siedliszczkach, Kozicach Górnych i Dolnych, Woli Piaseckiej oraz Giełczwi. Kontrastują one z całkowicie innymi zasadami oraz powiązaniem funkcjonalnymi czy układem pól –przykładowo oddzielenie sytuowano siedlisko z ogrodem, parkiem, sadem (SUiKZP, 2015).

Rozłóg pól wsi Biskupice (źr. Ortofotomapa – geoportal 2)

Stanowisko: Falków

Dolina Zielawy – Kraina Rumianku

- Podedwórze - rumianek,
- Wisznice - mięta,
- Rossosz - mniszek lekarski,
- Sosnówka - borówka czarna,
- Jabłoń – dziurawiec.

Kraina Rumianku (Ośrodek Edukacji Regionalnej i Wiejska Spa)

W 100-letnich drewnianych spichlerzach otoczonych ogrodem ziołowo-kwiatowym znajduje się:

- wiejskie SPA z gabinetem masażu i kosmetycznym,
- sauna opalana drewnem,
- stodoła z możliwością spania na sianie,
- tradycyjna suszarnia ziół,
- dwie altany, grill i miejsce na ognisko oraz plac zabaw dla dzieci.

Warsztaty zielarskie – zastosowanie ziół w kuchni, kosmetyce i medycynie ludowej

Wnioski

- Stosunkowo duże zróżnicowanie cennych i zabytkowych krajobrazów kulturowych w woj. lubelskim (propozycja ok. 50 parków kultury w WPZP)
- Potencjał ten nie znajduje jednak odzwierciedlenia w tworzeniu parków kultury, których brak na Lubelszczyźnie
- Ustawodawstwo i narzędzia planistyczne w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego są wystarczające
- Pewne problemy wynikają z braku teoretycznych podstaw delimitacji zabytkowych i priorytetowych krajobrazów kulturowych (audyt krajobrazowy)
- Brak większego zainteresowania nowymi formami ochrony krajobrazu kulturowego przez samorządy i społeczności lokalne

- Parki kultury - propozycja jedynie ekspercka, bez udziału samorządów gminnych, ani partycypacji lokalnych grup działania, w tym: liderów, towarzystw regionalnych, organizacji pozarządowych, czy właściciele nieruchomości
- Podstawowym narzędziem planistycznym ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego są zapisy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy dotyczące:
 - a. wyznaczenia strefy ochrony konserwatorskiej,
 - b. ustalenia dotyczące zasad ich zagospodarowania i realizacji zakresu ochrony
- Szczegółowe wytyczne dotyczące zagospodarowania cennych terenów powinny znajdować się w miejscowych planie zagospodarowania przestrzennego, tj.:
 - a. określenie zasad zachowania i utrzymania kompozycji urbanistycznej, obowiązujących linii zabudowy,
 - b. kształtowania wnętrza urbanistycznych ochrony i kształtowania elementów kompozycji obszaru,
 - c. określenie obiektów i elementów dysharmonijnych i zasad ich przekształceń,
 - d. określenie ograniczeń w ruchu pieszym i kołowym oraz lokalizacji ścieżek rowerowych i parkingów.